

Oponentský posudek na diplomovou práci Ladislava Skákala

Užívání glotalizace jako faktor umožňující identifikaci mluvčího

Diplomová práce je zaměřena především na zkoumání míry prevokalické glotalizace na hranicích slov. Hlavním cílem je prozkoumat, zda lze v češtině tento parametr považovat za užitečný pro úlohu identifikace mluvčího při forenzních analýzách.

První část teoretické sekce práce se zabývá obecně úlohami forenzní fonetiky a vysvětluje, jaké požadavky by měl splňovat kvalitní parametr, který může dohromady s mnoha dalšími ukazateli pomoci k porovnávání, zda hlas může patřit stejné osobě.

Další část detailně seznamuje s glotalizací, jejími možnými podobami a funkcemi. Představena je nejen hlasivková explozivní a třepená fonace, ale i další možné způsoby. Kapitola se zabývá rozdíly mezi glotalizací v češtině i jiných jazycích, poukazuje také na úskalí různých názvosloví, se kterými se čtenář může v nejrůznějších studiích setkat. Najdeme zde nejen důkladný akustický popis jednotlivých forem glotalizace, ale také fyziologické záležitosti a faktory ovlivňující její užívání.

Praktická část práce si za cíl dává prozkoumání šesti hlavních hypotéz souvisejících s glotalizací. Setkáme se s otázkami týkajícími se vnitřní a vnější variability způsobu užívání glotalizace, srovnáním výskytu prevokalické glotalizace u žen a mužů, souvislosti glotalizace s výškou vokálů, vlivu mluvního tempa a rozdílu mezi glotalizací lexikálních a gramatických slov. Třepená fonace je chápána jako hypoartikulovaná podoba hlasivkové explozivní, u většiny hypotéz je proto rozlišováno, jak jsou hlasivkové rázy realizovány.

Řečový materiál je svým rozsahem pro diplomovou práci typický. Spontánní projev a sedm krátkých čtených novinových zpráv bylo zaznamenáno od 3 mužů a 4 žen ve věku 20 až 30 let, a to dvakrát s rozestupem přibližně 3 měsíců. Je zřejmé, že v tomto rozsahu nelze závěry zobecňovat na celkovou populaci, ale brát je spíše jako pilotní výzkum pro důkladnější pochopení detailů zkoumané problematiky.

Práce je provedena velice svědomitě a důkladně. Jediný a závažný problém shledávám ve statistickém vyhodnocení jinak kvalitně připravených a zpracovaných dat. Všechny testy chí-kvadrát jsou nesprávně postaveny na pseudoreplikacích, což je mimo jiné patrné na vysokých stupních volnosti, které přesahují hodnotu 700, přestože byly nahrávky pořízeny pouze od 7 mluvčích. Se závislými pozorováními se zde zachází, jako by byla nezávislá, což může vést k chybně signifikantním výsledkům. Nutno podotknout, že se jedná o problém velice rozšířený nejen mezi fonetiky, jak ukazuje např. Bodo Winter (2012): *Pseudoreplication in phonetic research*, ale i v mnoha jiných oborech, jak píše Stuart H. Hurlbert (1984): *Pseudoreplication and the design of ecological field experiments*, který doslova uvádí, že test chí-kvadrát je jednou z nejčastěji nesprávně používaných statistických technik. Bodo Winter provedl průzkum publikací z konference ICPhS 2007¹ a zjistil, že přes 60 % příspěvků využívajících inferenční statistiku se dopouští problémů s pseudoreplikacemi. V této optice se jedná o omyl na úrovni diplomové práce omluvitelný, přesto by se o něm mělo hovořit a do budoucna se mu snažit předcházet. Naštěstí lze získané hodnoty velice jednoduše přepočítat bez nutnosti změn v experimentu. Sám autor diplomové práce např. v tabulkách 5, 6 a 13 volí správný postup, kdy průměruje položky v rámci jednotlivých osob, čímž získává poměrná čísla, která může porovnávat pomocí testů středních hodnot s nízkými stupni volnosti, skutečně odpovídajícími počtu analyzovaných subjektů.

Co se týče grafické stránky, práce je zpracována kvalitně. Text je logicky a přehledně členěn, obsahuje jen velice malé množství překlepů, jen se častěji objevují neslabičné předložky na konci řádků. Prameny jsou hojně a náležitě citovány a je použita aktuální literatura.

Autor se snaží aktivně nacházet možné problémy a domýšlí situace do důsledků. Téma je natolik zajímavé a rozsáhlé, že by si zasloužilo rozvinout do dalšího rozsáhlejšího výzkumu nad rámec diplomové práce.

Uzavírám, že přestože se jedná o náročné a aktuální výzkumné téma, tak Ladislav Skákal zpracoval zadanou problematiku podrobně a splnil zadání. Předkládaná práce splňuje svým obsahem i rozsahem požadavky kladené na diplomovou práci. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **v ý b o r n ě**.

---

¹ The International Congress of Phonetic Sciences

K obhajobě vznáším následující dotazy:

- Na str. 34 uvádíte, že zaznamenaný zvuk byl normalizován. Můžete upřesnit detaily nastavení normalizace, a dále základní parametry nahrávky (vzorkovací frekvence a bitová hloubka)?

V Praze dne 7. září 2015

.....

Ing. Tomáš Bořil, Ph.D.
Fonetický ústav FF UK